

Esimerkkejä pienten askelten tavoitteista koulussa

Maggie Johnson 2017

Tavoitteita, jotka lisäävät ihmisten määrää, joille puhuu

- N puhuu vanhemmalle erillisessä huoneessa, kukaan muu ei ole läsnä ja ovi on suljettu.
- N puhuu vanhemmalle erillisessä huoneessa, kukaan muu ei ole läsnä ja ovi on raollaan.
- N puhuu vanhemmalle erillisessä huoneessa, avaintyöntekijä käy huoneessa hakemassa tavaran. (lapselle on kerrottu etukäteen, että näin tapahtuu).
- N puhuu avaintyöntekijälle strukturoidussa tilanteessa vanhemman kanssa erillisessä huoneessa, kun liu'uttamismenetelmää on käytetty.
- N puhuu avaintyöntekijän kanssa erillisessä huoneessa ilman vanhempaa.
- Avaintyöntekijä ottaa mukaan muita oppilaita tilanteeseen, aloittaen N:n parhaasta ystävästä.
- N äänittää omaa puhettaan ja antaa opettajan ja luokkatovereiden kuulla äänitettä.
- Opettaja äänittää kysymyksiä N:lle ja N äänittää vastaukset ja antaa opettajan kuulla ne.
- N ja avaintyöntekijä suorittavat yksinkertaisen puhumistehtävän, jota opettaja kuuntelee.
- laajenna 'puhepiiriä' siten, että N valitsee yhden uuden lapsen ja avaintyöntekijä toisen, jotta muutkin lapset 'saavat vuoron'.

Tavoitteita, jotka lisäävät paikkoja, joissa lapsi puhuu/tukevat siirtymiä

- N osallistuu puhetoimintoihin luokahuoneessa, eikä erillisessä huoneessa.
- N selviytyy lukemisesta/opetussuunnitelmaan kuuluvasta toiminnasta puhumishetkissä ensin yhden, sitten kahden, sitten kolmen läheisen ystävän kanssa, valmistautuakseen ryhmätyöskentelyyn luokassa.
- N pelaa sopivia pelejä luokan nurkassa/opettajan pöydän ääressä kaukana muista oppilaista parhaan ystävänsä kanssa.
- N siirtyy onnistuneesti* eskarista kouluun (*käy mielellään koulussa ja puhuu vapaasti uudelle avaintyöntekijälle), kun siirtymää on valmisteltu etukäteen.
- N siirtyy onnistuneesti luokasta/koulusta toiseen, kun siirtymää on valmisteltu* etukäteen. (*Tapaa uusi opettaja ja luokan avustaja jo keväällä, jos mahdollista; pyri varmistamaan, että lapsi saa avustajan tukea tarvittaessa alkusyksystä, kunnes pystyy toimimaan uuden opettajan kanssa).

Koulun herättämän yleisen ahdistuneisuuden vähentäminen

Jotta N:n on helpompi olla koulussa ja hän voi puhua myönteisesti koulukokemuksistaan kotona, tarvitaan seuraavia toimenpiteitä:

1. Tunneilla on selkeät tavoitteet ja tehtävät pilkotaan selkeiksi vaiheiksi.
2. Vältetään epäsuoran ja monimerkityksellisen kielen käyttöä – selitysten ja pyyntöjen tulee olla tarkkoja.
3. Visuaalinen viikko-ohjelma, jonka muutokset selitetään ja kerrotaan etukäteen.
4. Kotitehtävät ja muistutukset kirjoitetaan ylös.
5. Lapsi totutetaan uusiin kokemuksiin vähitellen.

Tavoitteita luokassa

- N lukee vuorollaan lauseen ollessaan yhden tai kahden muun oppilaan kanssa.
- N:n lukemista useammalle lapselle kerrallaan lisätään siten, että otetaan mukaan lapsia, joiden kanssa hän puhuu.

(jatkuu...)

- N puhuu niin voimakkaasti, ettei opettajan tarvitse kysyä, mitä N sanoi.
- Harjoitellaan viittä kysymystä ja vastausta maanantaisin opettajan kanssa, joita opettaja kysyy myöhemmin luokassa. (i) Tarvitaan vain yhden sanan vastaus. (ii) Ota mukaan kysymyksiä, joihin tarvitaan vastaukseksi lyhyt lause. Missä? Koska? Ja Kuinka sitten? ja Miksi? ovat tähän hyviä kysymyksiä.
- Kysymysten harjoittelu oman pöydän ääressä, pienessä ryhmässä, koko luokan yhteisissä tilanteissa, kunnes N vastaa vapautuneesti kaikissa tilanteissa.
- Lisätään yksi uusi, ´yllätyksenä´ tuleva kysymys joka viikko.
- Kuuluvan äänen käyttö pienryhmätyöskentelyssä omassa luokassa.
- Lisätään äänenvoimakkuutta siten, että lapsi pelaa avaintyöntekijän kanssa seläkkäin, kunnes avaintyöntekijä kuulee N:n äänen helposti.
- Suunnitelluissa toiminnoissa puhuminen siten, ettei puhe ole vain kysymistä/toistamista.
- (N vastaa nimenhuutoon siten, että opettaja seisoo lapsen istumapaikan vieressä)

Syöminen

- N syö lounasta/eväitä luokassa avaintyöntekijän kanssa.
- N syö lounasta/eväitä luokassa avaintyöntekijän ja ystävän/ystävien kanssa.
- N syö lounasta ruokasalissa avaintyöntekijän kanssa siten, että menevät sinne, kun siellä ei vielä ole paljon väkeä ja istumapaikka on helppo löytää.
- N syö lounasta ruokasalissa avaintyöntekijän kanssa, menee muiden kanssa yhtä aikaa syömään.
- N syö lounasta ruokasalissa ystäviensä kanssa.

Koulun wc:n käyttö

- Käy wc:ssä pesemässä maalauspensseleitä.
- Käy wc:ssä pesemässä ja kuivaamassa kätensä.
- Käy wc:ssä ja käynnistää käsien kuivaajan (jos sellainen on) ensin 5s ajaksi, aikaa pidentäen.
- Käy koulun wc:ssä vanhemman kanssa.
- Käy koulun wc:ssä vanhemman odottaessa ulkopuolella (siten, että vanhempi siirtyä vähitellen kauemmaksi, kun lapsen alkaa olla helppo käydä yksin wc:ssä).
- Käy wc:ssä, ennen kuin tapaa vastaan tulevan vanhemman aulassa.
- Käy wc:ssä, ennen kuin menee koulun pihalle vanhemman luokse.
- Käy wc:ssä ilman, että vanhempi on paikalla.
- Suoriutuu kotona wc-käynnistä täysin itsenäisesti.
- Käy kotona wc:ssä siten, että ovi on suljettu.
- Käy koulun wc:ssä siten, että mukana on vanhempi/avaintyöntekijä ja toinen oppilas.
- Käy saman oppilaan kanssa koulun wc:ssä siten, että vanhempi/avaintyöntekijä odottaa ulkopuolella.
- Käy koulun wc:ssä toisen oppilaan kanssa.
- Käy wc:ssä tiettyinä aikoina, jotka on merkitty lukujärjestykseen (*autismipiirteiset ja lapset, joille sattuu vahinkoja*).

ESIMERKKI: Seuranta-arvio koulussa (yleistämisvaihe)

Jenna 8 vuotta, 2. luokka Puhumisen/sosiaalisten tavoitteiden seuranta-arvio (lokakuun loppu 2013)

Jenna puhuu muille lapsille, mutta lopettaa puhumisen, kun aikuisia on paikalla.

Aikaisemmat tavoitteet – edistyminen

- Jennan 1. ja 2.luokan opettajat järjestivät onnistuneen yhteisen lukutuokion toukokuussa. Jenna pystyy lukemaan sekä uuden Katri-opettajan kanssa kahden että pienessä ryhmässä. Puhumistavoitteita laajennettiin sisältämään myös yleisempää puhetta luokassa.
- Jenna tietää, että häneltä kysytään joka viikko 4 valmiiksi sovittua kysymystä, ja että ne kysytään eri aikoina koulupäivän aikana.
- Aikaisemmin Katri-opettaja huolehti tarkkaan siitä, ettei muita oppilaita ollut kuulemassa, kun hän esitti kysymyksen, mutta viime aikoina hän on voinut kysyä kysymyksen, kun Jennan lähellä on muita lapsia.
- Jenna on vastannut aina yhdellä sanalla ja pystynyt sanomaan sanan kovempaa, jos opettaja on pahoitellut, ettei kuullut.
- Opettaja on käyttänyt opetukseen liittyviä aiheita valitessaan kysymyksiä, jolloin Jenna on keskittynyt ajankohtaisiin aiheisiin ennemmin kuin puhunut vain erikseen puhumista varten järjestetyissä tapaamisissa, mikä on ollut merkittävä askel eteenpäin.

Uusia tavoitteita (toteutetaan opettajan harkinnan mukaan)

- Jenna yrittää puhua niin voimakkaalla äänellä, ettei opettajan tarvitse sanoa 'Anteeksi?'
- Lisätään kysymyksiä, joihin pitää vastata lyhyellä lauseella ennemmin kuin yhdellä sanalla. *Missä? Koska? Ja sitten Kuinka? ja Miksi?* kysymykset ovat hyviä tähän tarkoitukseen.
- Lisätä kysymyksiä eri tilanteisiin tunnin aikana ja pienryhmätyöskentelyssä, kunnes Jenna pystyy vastaamaan helposti kaikissa tilanteissa.
- Lisätä yksi uusi, 'yllätyksenä' tuleva kysymys viikoittain.
- Lisätä yhdeksi kysymykseksi nimenhuutotilanteen kysymys 'Jenna, oletko täällä tänään?'
- Seistä ensin lähellä Jenna nimenhuutotilanteessa ja siirtyä vähitellen kauemmaksi, kun Jenna vastaa reippaammin.

Tukikeinot

- Varmista Jennalle, että a) työntekijät eivät keskeytä tai kysy häneltä jotakin, kun hän juttelee ystävien kanssa; b) vain Katri-opettaja kysyy tiettyinä hetkinä häneltä kysymyksiä ja kertoo niistä aina etukäteen.
- Lisää kysymyksiä lukuryhmiin. Kun on Jennan vuoro, kysy häneltä lyhyttä vastausta vaativa kysymys, joka liittyy juuri luettuun tekstiin.
- Lueta lyhyitä vuorosanoja lukuryhmissä, jotta Jenna tottuu luonnolliseen keskusteluun.
- Vaihtelee ryhmässä olevia lapsia.

Seuraava arvio: tammikuu 2014

jakelu: vanhemmat
puheterapeutti
erityisopettaja
opettaja

Esimerkki: yläasteelle siirtymisen suunnittelu

Nimi: H R

(Avaintyöntekijän, erityisopettajan kirjoittama. Lyhyen, henkilökunnan kokouksen yhteydessä pidetyn koulutushetken jälkeen jaettu kaikille työntekijöille. Koulutus sisälsi ´Silent Children´-DVD:n katsomisen)

Taustatiedot: H:lla on diagnooseina valikoiva puhumattomuus sekä vaikea sosiaalinen ahdistuneisuus. Tämän vuoksi hän saattaa jähmettyä, jos hänen pitäisi puhua, tai jos toiset katsovat häntä liian tarkkaan. Samoista syistä hän puhuu välillä niin hiljaa, että toisen on vaikea kuulla, erityisesti auktoriteettihahmoille, kuten opettajille. Jos tilanne muuttuu H:lle ylivoimaiseksi, hän ahdistuu voimakkaasti. H pelkää erittäin paljon tekevänsä jotakin väärin.

Tavoitteet:

- H voi kokea myönteisesti yläasteelle siirtymisen
- H voi osallistua kaikkeen opetukseen, käyttäen tarvittaessa ei-sanallisia viestinnän keinoja

Keinot:

Älä painosta H:ta puhumaan, vaan keskity kokonaan siihen, että H voi tuntea olonsa tervetulleeksi, iloiseksi ja turvalliseksi uudessa luokassa, ja kokea, että hänen osallistumisensa tuntiin on arvokasta.

Älä kysy H:lta suoria kysymyksiä, kuten ´Kuinka teit tuon??´, vaan kysy retorisesti, esim. ´Mitenkähän mahdoit tuon tehdä?´. Näin H ei koe itseään painostettavan vastaamaan kysymykseesi.

Aina kun mahdollista, varmista, että H voi istua ystävän vieressä (seuraa H:n ystäväystymistä ensimmäisten päivien aikana). H:lla ei ole ollut yleensä vaikeutta puhua toisille lapsille.

Kun annat ohjeita, kysy H:lta erikseen hiljaa, onko hän ymmärtänyt tehtävän tai läksyn, odota nyökkäystä tai pään ravistusta vastaukseksi. H ei pysty aloittamaan keskustelua, joten tarjoa hänelle mahdollisuus tuoda sinulle kirjoittamiaan kysymyksiä.

Minkä tahansa kirjoitustehtävän tekeminen vie H:lta enemmän aikaa kuin muilta, koska H pelkää niin paljon virheiden tekemistä. Voit neuvoa, kuinka päästä alkuun, tai antaa ensimmäisen lauseen, jolloin H kokee tilanteen vähemmän traumaattisena, mutta tärkeintä on, ettei H koe, että häntä kiirehdittäisiin, ja että hänelle vakuutetaan, että kaikki tekevät virheitä.

On tärkeää, että H:n on mahdollista tavata säännöllisesti tiettyä koulun työntekijää vähintään kerran viikossa (esim. avaintyöntekijänä toimivaa opettajaa, avustajaa tai erityisopettajaa).

Kaikesta tästä ohjeistuksesta huolimatta sinun ei tarvitse kohdella H:ta silkkihansikkain. Hän hyötyy kärsivällisyydestä, ymmärtämisestä ja huumorista, kuten kaikki muutkin oppilaat.

Tässä joitakin vihjeitä, joita valikoivasti puhumattomat lapset ovat itse antaneet heidän auttamisekseen:

* He haluavat puhua ja puhuvat, kun ahdistuneisuus helpottaa, kunhan heitä ei painosteta puhumaan.

* Älä poimi lasta julkisesti esiin kehuaksesi puhumisesta tai moittiaksesi puhumattomuudesta.

* Ole rohkaiseva, kärsivällinen ja myönteinen.

* Valmistaudu siihen, että ´parantumiseen´ on pitkä matka.

* Tiivis yhteistyö kodin ja koulun välillä.

Saadaksesi lisää tietoa tutustu koulutusmateriaaliin (opettajanhuoneessa/erityisopettajalla).